LEGISLATIVA A NORMY PRO VÝUKU NÁBOŽENSTVÍ V ČR

*V tomto dokumentu používáme pojem **náboženství** jako označení školního vyučovacího předmětu podle školské legislativy. Pojem **náboženská výchova** používáme tehdy, když mluvíme o jeho kurikulárním a pedagogickém pojetí v římskokatolické církvi, zejména ve vztahu ke školnímu prostředí. Komentáře v tomto dokumentu se vztahují ke konfesní náboženské výchově římskokatolické církve; jiné církve a náboženské společnosti mohou některá ustanovení vykládat a metodicky rozpracovávat odlišně a vytvářet pro výuku předmětu náboženství vlastní rámcové dokumenty v souladu s platnou legislativou a školním vzdělávacím programem školy.*

Výuka náboženství ve škole se řídí zejména těmito právními předpisy a kurikulárními dokumenty:

- **Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)** – aktuální znění
- **Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů** – aktuální znění
- **Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů** – aktuální znění
- **Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky** – aktuální znění
- **Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři** – aktuální znění
- **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV)** – aktuální znění
- **Školní vzdělávací program (ŠVP) dané školy**

Právní předpisy vymezují podmínky, za nichž lze náboženství ve škole vyučovat. RVP ZV a ŠVP pak určují kurikulární rámec a konkrétní podobu výuky v dané škole. ŠVP je závazným školním kurikulárním dokumentem, podle něhož se vzdělávání v konkrétní škole uskutečňuje.

ZÁKON Č. 561/2004 SB., O PŘEDŠKOLNÍM, ZÁKLADNÍM, STŘEDNÍM, VYŠŠÍM ODBORNÉM A JINÉM VZDĚLÁVÁNÍ (ŠKOLSKÝ ZÁKON)

Relevantní ustanovení pro výuku náboženství:

§ 2
Zásady a cíle vzdělávání

(1) Vzdělávání je založeno na zásadách
a) rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana,
b) zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce,
c) vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důstojnosti všech účastníků vzdělávání,
d) bezplatného základního a středního vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ve školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí,
e) svobodného šíření poznatků, které vyplývají z výsledků soudobého stavu poznání světa a jsou v souladu s obecnými cíli vzdělávání,
f) zdokonalování procesu vzdělávání na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji a co nejširšího uplatňování účinných moderních pedagogických přístupů a metod,
g) hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosahování cílů vzdělávání stanovených tímto zákonem a vzdělávacími programy,
h) možnosti každého vzdělávat se po dobu celého života při vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání.

(2) Obecnými cíli vzdělávání jsou zejména
a) rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,
b) získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,
c) pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,
d) pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,
e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,
f) poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,
g) získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.

(3) Vzdělávání poskytované podle tohoto zákona je veřejnou službou.

§ 3
Systém vzdělávacích programů

(1) Pro každý obor vzdělání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy. Rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání; jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů a dále závazným základem pro stanovení výše finančních prostředků přidělovaných podle § 160 až 162.
(2) Vzdělávání v jednotlivé škole a školském zařízení se uskutečňuje podle školních vzdělávacích programů.

KOMENTÁŘ KPC

Z § 2 školského zákona plyne, že výuka náboženství ve škole je legitimní tehdy, je-li skutečně ***uskutečňována jako školní vzdělávání, tedy v souladu se zásadami a cíli vzdělávání stanovenými státem****. Nejde o činnost stojící vedle školy ani mimo její pedagogický rámec.*

*Toto pojetí odpovídá také Dokumentu o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice (2015), který rozlišuje katechezi a náboženské vzdělávání jako dvě svébytné a vzájemně se doplňující formy služby slova****. Výuku náboženství ve škole chápe jako službu církve škole a výslovně požaduje respekt k poslání školy a jejímu školnímu vzdělávacímu programu.***

Z toho plyne důležitý závěr pro školní praxi: ve výuce náboženství ve škole nelze vycházet z předpokladu, že všichni žáci sdílejí stejnou osobní víru, tutéž míru náboženské zkušenosti nebo stejné rodinné a církevní zázemí. Naopak je třeba počítat s tím, ***že skupina žáků je heterogenní.*** *Mohou* ***v ní být žáci z praktikujících i nepraktikujících rodin, žáci pokřtění i nepokřtění, žáci s živou vírou i bez osobní náboženské zkušenosti. Tento způsob chápání skupiny je v souladu se školským zákonem i s dokumentem ČBK.***

Zásada rovného přístupu bez diskriminace z důvodu víry a náboženství znamená, že učitel náboženství nesmí hodnotit žáka podle míry jeho osobní víry, zbožnosti nebo církevní praxe. Hodnotí pouze to, co je předmětem školního vzdělávání: porozumění obsahu, schopnost práce s texty a symboly, reflexi, dialog, souvislosti, argumentaci, respektující komunikaci a další výsledky učení stanovené školním kurikulem. Stejně tak výuka musí vytvářet bezpečný prostor pro otázky, nejistoty i pochybnosti; právě to odpovídá požadavku úcty, respektu a názorové snášenlivosti.

Z § 3 pak plyne, že výuka náboženství ve škole musí být kurikulárně ukotvena v rámci školního vzdělávacího programu školy. ***Současnou odbornou a metodickou oporu pro toto ukotvení v římskokatolické církvi představuje Rámec pro náboženskou výchovu a katechezi s dětmi školního věku – část náboženská výchova.***

Závěr: ***školní náboženská výchova římskokatolické církve musí být teologicky věrná, pedagogicky odpovědná, kurikulárně ukotvená a současně citlivá k heterogenitě žákovské skupiny.***

§ 15

Vyučování náboženství

(1) Ve školách lze v souladu se zásadami a cíli vzdělávání podle § 2 vyučovat náboženství. Náboženství mohou vyučovat registrované církve nebo náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno zvláštní právo vyučovat náboženství ve státních školách, a to i společně na základě jejich písemné dohody.

(2) V základních a středních školách zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí se vyučuje náboženství jako nepovinný předmět, pokud se k předmětu náboženství uskutečňovanému danou církví nebo náboženskou společností přihlásí ve školním roce alespoň 7 žáků školy. K vyučování náboženství lze spojovat žáky z několika ročníků jedné školy nebo více škol, nejvýše však do počtu 30 žáků ve třídě.

(3) Vyučovat náboženství může v základním pracovněprávním vztahu k právnické osobě, která vykonává činnost dané školy, pověřený zástupce církve nebo náboženské společnosti, který splňuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka podle zvláštního právního předpisu. Pověření vydává statutární orgán církve nebo náboženské společnosti, v případě římskokatolické církve statutární orgán příslušného biskupství.

KOMENTÁŘ KPC

*Podle § 15 školského zákona se ve veřejných základních a středních školách vyučuje náboženství jako **nepovinný předmět**, pokud se k němu v daném školním roce přihlásí alespoň **7 žáků školy**. V takovém případě probíhá výuka v organizačním režimu školy jako **školní vyučovací předmět**. Zákon zároveň umožňuje spojovat žáky z více ročníků jedné školy nebo z více škol.*

Je-li zákonný počet žáků naplněn, škola předmět otevře, určí jeho organizační zařazení a zajistí pracovněprávní vztah učitele ke škole. Není-li zákonný počet naplněn, nelze náboženství otevřít jako nepovinný předmět podle § 15 odst. 2. V praxi pak obvykle přicházejí v úvahu tyto možnosti:

- *spojit žáky z více ročníků jedné školy nebo z více škol v mezích, které zákon připouští,*
- *nabídnout výuku v jiné formě mimo režim nepovinného předmětu, například jako zájmový útvar („kroužek“) nebo jinou aktivitu podle podmínek školy a dohody školy a farnosti,*
- *organizovat výuku odděleně od školního režimu, například na základě dohody o užívání prostor.*

*K odstavci 3 je důležité, že **učitel náboženství je zaměstnancem školy a za výuku mu náleží odměna od školy (**nikoli od církve). **Současně však musí mít pověření příslušné církve**; v případě římskokatolické církve vydává toto pověření statutární orgán příslušného biskupství, u laiků se v praxi uskutečňuje **kanonickou misí.***

V Diecézi ostravsko-opavské se žádosti o kanonické mise podávají elektronicky podle pravidel zveřejněných KPC; podrobnosti upravuje diecézní směrnice účinná od 1. 9. 2018. Pro školní praxi je důležité, aby škola, farnost i vyučující přesně rozlišovali, v jakém režimu výuka probíhá a kdo za její organizaci odpovídá.

ZÁKON Č. 3/2002 SB., O SVOBODĚ NÁBOŽENSKÉHO VYZNÁNÍ A POSTAVENÍ CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ

Relevantní ustanovení pro výuku náboženství:

§ 7
Zvláštní práva registrovaných církví a náboženských společností

(1) Registrovaná církev a náboženská společnost může za podmínek stanovených tímto zákonem k plnění svého poslání získat oprávnění k výkonu těchto zvláštních práv:
a) vyučovat náboženství na státních školách podle zvláštního právního předpisu,
b) pověřit osoby vykonávající duchovenskou činnost k výkonu duchovenské služby v ozbrojených silách České republiky, v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranné léčení a ochranná výchova,
c) konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky podle zvláštního právního předpisu,
d) zřizovat církevní školy podle zvláštního právního předpisu,
e) zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství, je-li tato povinnost tradiční součástí učení církve a náboženské společnosti nejméně 50 let; tím není dotčena povinnost překazit trestný čin uložená zvláštním zákonem.

(2) Výkon zvláštních práv podle odstavce 1 písm. a) až d) upravují zvláštní právní předpisy.

(3) Registrovaná církev a náboženská společnost s oprávněním k výkonu zvláštních práv každoročně zveřejňuje výroční zprávu o výkonu práv podle odstavce 1 písm. a) až d).

§ 11
Návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv

(1) Návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv může podat registrovaná církev a náboženská společnost, která
a) je registrována podle tohoto zákona nepřetržitě ke dni podání návrhu nejméně 10 let,
b) nejméně 10 let před podáním návrhu zasílala ministerstvu každoročně za předchozí kalendářní rok výroční zprávu o činnosti a účetní závěrku,
c) plní řádně závazky vůči státu a třetím osobám,
d) je bezúhonná.

KOMENTÁŘ KPC

Pro výuku náboženství ve škole je z tohoto zákona důležité, že právo vyučovat náboženství na státních školách je zvláštním právem podle § 7 odst. 1 písm. a), nikoli automatickým důsledkem samotné registrace církve nebo náboženské společnosti. § 11 zároveň stanoví podmínky, za nichž může být toto právo přiznáno. Pro školní praxi to znamená, že výuka náboženství ve škole stojí nejen na školském zákoně, ale i na tomto veřejnoprávním základě.

ZÁKON Č. 563/2004 SB., O PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍCÍCH A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ

Relevantní ustanovení pro výuku náboženství:

§ 3
Předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka

(1) Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo
a) je plně svéprávný,
b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
c) je bezúhonný,
d) je zdravotně způsobilý a
e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.

KOMENTÁŘ KPC

*Z pohledu státní legislativy je učitel náboženství **pedagogickým pracovníkem školy**. Musí tedy splňovat stejné základní předpoklady jako ostatní učitelé: odbornou kvalifikaci, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a případně také prokázání znalosti českého jazyka. Pro výuku náboženství proto nestačí pouze církevní pověření; je třeba splnit i požadavky státu na výkon pedagogické činnosti.*

*Ve školní praxi je důležité rozlišovat dvě roviny: pracovněprávní a profesní rovinu podle státního práva a rovinu církevního pověření. **Učitel je zaměstnancem školy a současně musí být pověřen příslušnou církví**. V římskokatolické církvi se toto pověření u laiků uskutečňuje kanonickou misí; u kněží a jáhnů vyplývá z jejich ustanovení ke službě.*

Při vzniku pracovněprávního vztahu škola obvykle požaduje zejména doklad o dosaženém vzdělání, výpis z evidence Rejstříku trestů, doklad o církevním pověření a případně také doklad o prokázání znalosti českého jazyka, pokud jej zákon vyžaduje. Podle konkrétní situace může škola řešit i doložení zdravotní způsobilosti. Je proto třeba rozlišovat, co škola požaduje jako zaměstnavatel podle státního práva a co církev požaduje jako podmínku pověření k výuce náboženství.

§ 4

Znalost českého jazyka

(1) Fyzická osoba, která získala odbornou kvalifikaci stanovenou tímto zákonem v jiném vyučovacím jazyce než českém, je povinna prokázat znalost českého jazyka zkouškou, pokud není dále stanoveno jinak. Zkouškou podle věty první se prokazuje znalost českého jazyka odpovídající minimálně úrovni B2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Fyzická osoba, která má vykonávat činnost učitele mateřské školy nebo učitele prvního stupně základní školy, prokazuje znalost českého jazyka odpovídající minimálně úrovni C1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

(2) Zkoušku z českého jazyka lze vykonat na vysoké škole v rámci programu celoživotního vzdělávání nebo v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků nebo v jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky.

(3) Zkouška nenahrazuje odbornou kvalifikaci k výuce českého jazyka na základních, středních a vyšších odborných školách.

(4) Prokázání znalosti českého jazyka se nevyžaduje u fyzické osoby,
a) která bude působit ve škole s jiným vyučovacím jazykem než českým,
b) která úspěšně vykonala maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury nebo jednotlivou zkoušku, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce společné části maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury, podle školského zákona,
c) která vyučuje cizí jazyk nebo konverzaci v cizím jazyce, nebo
d) která vyučuje předmět v cizím jazyce za podmínek stanovených školským zákonem.

(5) Pedagogičtí pracovníci, kromě pedagogických pracovníků uvedených v § 6 a 7, mohou prokázat znalost českého jazyka předložením dokladu o složení jazykové zkoušky v zahraničí.

KOMENTÁŘ KPC

Znalost českého jazyka je jedním ze zákonných předpokladů pro výkon činnosti pedagogického pracovníka. ***Povinnost prokázat ji zkouškou se neváže na státní občanství vyučujícího, ale na jazyk, v němž získal odbornou kvalifikaci.*** *Pokud tedy učitel náboženství získal odbornou kvalifikaci v jiném vyučovacím jazyce než českém, musí znalost českého jazyka prokázat zkouškou, pokud se na něj nevztahuje některá ze zákonných výjimek.*

V praxi se to může týkat také některých učitelů ze Slovenska nebo z Polska, pokud svou odbornou kvalifikaci získali ve slovenštině nebo polštině a nesplňují některou z výjimek uvedených v § 4 odst. 4. ***Pro učitele náboženství na 2. stupni základní školy a na střední škole se vyžaduje minimálně úroveň B2; u učitele mateřské školy a učitele 1. stupně základní školy zákon stanoví úroveň C1.***

Zkoušku z českého jazyka lze vykonat pouze v institucích stanovených zákonem. Aktuální možnosti je vhodné ověřit přímo u příslušné vysoké školy nebo jiné oprávněné instituce.

Přehled požadavků na úroveň českého jazyka na plakátu MŠMT a NPI.

§ 14

Učitel náboženství

Učitel náboženství získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu

a) v oblasti teologických věd,

b) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů náboženství, nebo

c) v oblasti pedagogických nebo společenských věd a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů náboženství, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou, zaměřeném na přípravu učitelů náboženství a akreditovaném pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

KOMENTÁŘ KPC

Ze zákona vyplývá, že základní kvalifikační cestou učitele náboženství je magisterské vysokoškolské vzdělání. Zákon rozlišuje tři možné cesty: vzdělání v oblasti teologických věd, vzdělání v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů náboženství nebo magisterské vzdělání v oblasti pedagogických či společenských věd doplněné o další přípravu podle písmene c).

Pro školní praxi je důležité, že samotné magisterské vzdělání v jiném pedagogickém nebo společenskovědním oboru samo o sobě nestačí. Může jít například o některé neučitelské obory spadající do oblasti pedagogických nebo společenských věd; v takovém případě je třeba doplnit přípravu učitelů náboženství způsobem, který stanoví zákon. Konkrétní posouzení vždy závisí na povaze absolvovaného studia a na jeho vztahu k požadavkům zákona.

KPC ve spolupráci s Teologickou fakultou Jihočeské univerzity nabízí tříletý program celoživotního vzdělávání ***Učitelství náboženství****, kterým v souladu se zákonem* ***zprostředkovává tuto kvalifikační cestu pro ty, kdo potřebují doplnit odbornou způsobilost k výuce předmětu římskokatolické náboženství na ZŠ a SŠ.***

§ 22

Společná ustanovení k odborné kvalifikaci

(1) Studiem pedagogiky se rozumí vzdělání získané studiem ve vzdělávacím programu akreditovaném pro další vzdělávání pedagogických pracovníků uskutečňovaném vysokou školou v programu celoživotního vzdělávání nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
a) pro učitele druhého stupně základní školy a učitele střední školy s obsahovým zaměřením na pedagogiku, psychologii, obecnou didaktiku a didaktiku zaměřenou na výuku v konkrétních oborech nebo předmětech, v případě zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků jen ve spolupráci s vysokou školou realizující studijní program v oblasti vzdělávání učitelství,
b) pro učitele odborných předmětů střední školy, pro učitele praktického vyučování střední školy, pro učitele odborného výcviku střední školy, pro učitele uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední škole a konzervatoři a pro učitele jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky s obsahovým zaměřením na pedagogiku, psychologii, obecnou didaktiku a didaktiku zaměřenou na výuku v konkrétních oborech nebo předmětech,
c) pro vychovatele, pedagoga volného času a asistenta pedagoga s obsahovým zaměřením na pedagogiku a psychologii nebo na sociální pedagogiku.

(2) Studiem k rozšíření odborné kvalifikace se rozumí vzdělání získané studiem ve vzdělávacím programu akreditovaném pro další vzdělávání pedagogických pracovníků uskutečňovaném vysokou školou v programu celoživotního vzdělávání, kterým pedagogičtí pracovníci s odbornou kvalifikací získávají způsobilost vykonávat přímou pedagogickou činnost na jiném stupni nebo druhu školy, způsobilost k výuce dalšího předmětu, způsobilost vykonávat speciálněpedagogickou, výchovnou a vzdělávací činnost ve školách a třídách zřízených pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, způsobilost provádět speciálněpedagogické poradenství nebo odbornou kvalifikaci speciálního pedagoga nebo sociálního pedagoga.

§ 32

Přechodná ustanovení k odborné kvalifikaci

(1) Fyzická osoba, která nesplňuje předpoklad podle § 3 odst. 1 písm. b), může vykonávat přímou pedagogickou činnost po dni nabytí účinnosti tohoto zákona
a) pokud ke dni účinnosti tohoto zákona dosáhla 50 let věku a dlouhodobým výkonem přímé pedagogické činnosti na příslušném druhu nebo typu školy nejméně po dobu 15 let prokázala schopnost výkonu požadované činnosti,
b) nejdéle po dobu deseti let, pokud v této době nezahájí studium, kterým potřebný předpoklad získá, a toto studium úspěšně ukončí,
c) jestliže v době vzniku základního pracovněprávního vztahu neuskutečňovaly vysoké školy pro výuku odborných předmětů ve střední a vyšší odborné škole akreditovaný magisterský studijní program příslušného studijního oboru; v tomto případě se získáním nejvyššího dosažitelného vzdělání v příslušném oboru považuje předpoklad odborné kvalifikace pro pracovněprávní účely za splněný, nebo
d) pokud ke dni 1. ledna 2015 dosáhla alespoň 55 let věku a pokud vykonávala přímou pedagogickou činnost na příslušném druhu školy nejméně po dobu 20 let.

KOMENTÁŘ KPC

Ustanovení § 22 vymezuje, co zákon rozumí studiem pedagogiky a studiem k rozšíření odborné kvalifikace. Pro výuku náboženství je důležité zejména tehdy, pokud si již kvalifikovaný pedagog doplňuje další odbornou způsobilost k výuce tohoto předmětu.

Ustanovení § 32 obsahuje přechodná pravidla pro některé osoby, které nesplňují předpoklad odborné kvalifikace. Jde o zvláštní případy, které zákon výslovně vymezuje; nejde o běžnou nebo standardní cestu pro výuku náboženství.

Ve výjimečných situacích může škola řešit případ vyučujícího, který dosud nesplňuje standardní kvalifikační podmínky, ale potřebuje zajistit výuku a současně nemá k dispozici vhodného kvalifikovaného učitele. V takových případech doporučujeme postup vždy posuzovat individuálně, vycházet z aktuálního znění zákona a z personálních pravidel školy, a v případě potřeby se obrátit na KPC.

OBSAH PŘEDMĚTU NÁBOŽENSTVÍ

Právní a kurikulární východisko

Pro obsah předmětu náboženství platí § 3 školského zákona uvedený výše: vzdělávání v jednotlivé škole se uskutečňuje podle školního vzdělávacího programu, který musí být jako celek v souladu s příslušným rámcovým vzdělávacím programem.

Související dokumenty k obsahu předmětu

- **Osnovy k výuce náboženské výchovy Římskokatolické církve v 1.–9. ročníku základní školy**
  Schválilo MŠMT dne 2. 6. 2004 s platností od 1. 9. 2004 pod č. j. 20 924/2003-22; církevně schváleno na 49. plenárním zasedání České biskupské konference dne 9. 4. 2003. Tento dokument představuje významnou historickou oporu pro nepovinný předmět náboženství římskokatolické církve ve škole.
- **Dokument pro náboženské vzdělávání dětí v České republice (2021)**
  Dokument sám sebe charakterizuje jako „rámcový program pro evangelizaci a systematickou katechezi dětí školního věku“. Řada jeho očekávaných výstupů směřuje k osobnímu přijetí víry, rozvoji vztahu k Bohu, životu z víry, modlitbě, liturgickému slavení a zapojení do života církve. Takto formulované cíle a výstupy jsou přiměřené pro katechezi, nikoli však jako školní očekávané výsledky učení v nepovinném předmětu Náboženství ve veřejné škole.
  Z hlediska revidovaného RVP ZV je problematické také to, že dokument pracuje se starší terminologií „očekávané výstupy“ a s formulacemi, které nejsou vždy formulovány jako pozorovatelné, hodnotitelné a školně přiměřené výsledky učení. Revidovaný RVP ZV vymezuje vzdělávací obsah prostřednictvím očekávaných výsledků učení, které jsou podkladem pro tvorbu ŠVP a pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků.
  Z hlediska školní výuky náboženství jako nepovinného předmětu podle § 15 školského zákona proto může být dokument využitelný pouze s podstatným kurikulárním a didaktickým přepracováním. Část jeho formulací nelze převzít do ŠVP jako školní očekávané výsledky učení, protože v této podobě nejsou v souladu s obecnými zásadami a cíli vzdělávání podle § 2 školského zákona, zejména s požadavkem rovného přístupu, respektu k náboženské identitě každého žáka, názorové snášenlivosti a hodnotitelnosti výsledků školního učení.

- **Rámec pro náboženskou výchovu a katechezi s dětmi školního věku – část náboženská výchova**
  Tato část Rámce představuje současnou odbornou a metodickou oporu pro školní výuku náboženství římskokatolické církve. Je formulována v souladu s požadavky revidovaného RVP ZV (2025), respektuje školní prostředí jako součást všeobecného vzdělávání a vymezuje očekávané výsledky učení pro konec 3., 5. a 9. ročníku. Při tvorbě nebo úpravě ŠVP mohou veřejné i církevní školy využít část **Náboženská výchova** jako aktuální odborný podklad.

KOMENTÁŘ KPC

Obsah předmětu náboženství ve škole musí být kurikulárně ukotven v rámci školního vzdělávacího programu školy. Dokument ČBK z roku 2015 výslovně připomíná, že při působení církve ve škole je třeba respektovat poslání školy a její školní vzdělávací program a chápat výuku náboženství jako službu církve škole. Zároveň uvádí, ***že*** *výuka náboženství je školním vyučovacím předmětem s nárokem na systematičnost a na propojení s obsahy jiných předmětů****.*

Starší osnovy z roku 2004 představují důležitou historickou oporu, protože byly vytvořeny přímo pro nepovinný předmět náboženství a mají doložené schválení MŠMT. Dokument z roku 2021 je odborně podnětný, ale podle své vlastní charakteristiky je dokumentem katechetickým a formačním, nikoli školním kurikulárním dokumentem. Dokument ČBK z roku 2015 přitom výslovně rozlišuje katechezi a náboženské vzdělávání jako dvě odlišné formy služby slova a zdůrazňuje, že náboženské vzdělávání ve škole je určeno adresátům uvnitř i vně církve.

V tomto smyslu představuje ***Rámec pro náboženskou výchovu a katechezi s dětmi školního věku – část náboženská výchova*** *odbornou a metodickou oporu pro školní výuku náboženství římskokatolické církve.* ***Je formulován v souladu s požadavky revidovaného RVP ZV na kompetenčně orientované pojetí vzdělávání, na formulaci očekávaných výsledků učení, jejich vazby na klíčové kompetence a na respekt k hodnotám a cílům vzdělávání****. Zároveň počítá s bezpečným a podnětným prostředím, s respektem k individuálním potřebám žáků a s otevřeností vůči různým pohledům na svět. Odbornou oporu tomuto pojetí dávají i zveřejněná hodnocení odborníků.*

Pokud je ve škole vyučováno náboženství jako nepovinný předmět, je třeba jeho obsah, cíle, očekávané výsledky učení a způsob hodnocení promítnout do školního vzdělávacího programu školy a do souvisejících školních podkladů. Učitel náboženství proto škole obvykle předkládá odpovídající návrhy a konzultuje jejich podobu s vedením školy; metodickou podporu v této oblasti poskytuje KPC.

HODNOCENÍ PŘEDMĚTU

Relevantní ustanovení pro hodnocení:

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů

§ 14
Hodnocení žáků

(1) Hodnocení výsledků vzdělávání žáků vychází z posouzení míry dosažení výstupů pro jednotlivé předměty školního vzdělávacího programu. Hodnocení je pedagogicky zdůvodněné, odborně správné a doložitelné a respektuje individuální vzdělávací potřeby žáků a doporučení školského poradenského zařízení.

(2) Pravidla hodnocení žáků jsou součástí školního řádu a obsahují zejména:

a) zásady a způsob hodnocení a sebehodnocení výsledků vzdělávání a chování žáků, včetně získávání podkladů pro hodnocení,
b) kritéria pro hodnocení.

§ 15
Hodnocení žáků na vysvědčení

(1) Při použití klasifikace se chování žáka ve škole a na akcích pořádaných školou hodnotí na vysvědčení stupni:
a) 1 – velmi dobré,
b) 2 – uspokojivé,
c) 3 – neuspokojivé.

(2) Při použití slovního hodnocení se výsledky vzdělávání žáka v jednotlivých povinných a nepovinných předmětech stanovených školním vzdělávacím programem hodnotí tak, aby byla zřejmá úroveň vzdělání žáka, které dosáhl zejména ve vztahu k očekávaným výstupům jednotlivých předmětů školního vzdělávacího programu, ke svým vzdělávacím a osobnostním předpokladům a věku. Slovní hodnocení zahrnuje posouzení výsledků vzdělávání žáka v jejich vývoji, ohodnocení přístupu žáka ke vzdělávání i v souvislostech, které ovlivňují jeho výkon, a naznačení dalšího rozvoje žáka; obsahuje také zdůvodnění a doporučení, jak předcházet případným neúspěchům žáka a jak je překonávat. Výsledky vzdělávání žáka na konci prvního pololetí lze hodnotit souhrnně za všechny předměty. Slovní hodnocení lze použít i pro hodnocení chování žáka.

(3) Za slovní hodnocení se považuje i hodnocení kriteriální, kdy je žák z chování a z jednotlivých vyučovacích předmětů hodnocen na základě posouzení míry naplnění předem stanovených kritérií. Konkrétní kritéria i vyjádření míry jejich naplnění stanoví ředitel školy v pravidlech hodnocení.

(4) Při použití klasifikace se výsledky vzdělávání žáka v jednotlivých povinných a nepovinných předmětech stanovených školním vzdělávacím programem hodnotí na vysvědčení stupni prospěchu:
a) 1 – výborný,
b) 2 – chvalitebný,
c) 3 – dobrý,
d) 4 – dostatečný,
e) 5 – nedostatečný.

(5) Při hodnocení podle odstavce 4 jsou výsledky vzdělávání žáka hodnoceny tak, aby byla zřejmá úroveň vzdělání žáka, které dosáhl zejména ve vztahu k očekávaným výstupům jednotlivých předmětů školního vzdělávacího programu, ke svým vzdělávacím a osobnostním předpokladům a věku. Klasifikace zahrnuje ohodnocení přístupu žáka ke vzdělávání i v souvislostech, které ovlivňují jeho výkon.

(6) Klasifikaci výsledků vzdělávání žáka v jednotlivých předmětech a chování žáka lze doplnit slovním hodnocením, které bude obsahovat i hodnocení klíčových kompetencí vymezených Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání.

(7) Při hodnocení žáků cizinců, kteří plní v České republice povinnou školní docházku, se úroveň znalosti českého jazyka považuje za závažnou souvislost podle odstavců 2 a 5, která ovlivňuje jejich výkon.

KOMENTÁŘ KPC

Je-li náboženství ve škole vyučováno jako nepovinný předmět a je součástí školního vzdělávacího programu školy, hodnotí se podle pravidel školy jako školní vyučovací předmět; na vysvědčení může být hodnoceno slovně, klasifikací nebo jejich kombinací. Hodnocení se vztahuje k očekávaným výsledkům učení a kritériím stanoveným pro daný předmět v ŠVP.

Učitel náboženství nehodnotí osobní zbožnost ani míru církevní praxe žáka. Každá škola stanoví podrobnosti hodnocení zejména ve školním řádu a v související školní dokumentaci. Je proto důležité, aby učitel náboženství při plánování i realizaci výuky pracoval v souladu s pravidly školy a současně volil takové formy hodnocení, které odpovídají povaze předmětu a věku žáků.

Jestliže je výuka organizována mimo režim nepovinného předmětu, například jako zájmový útvar, nejde o školní vyučovací předmět ve smyslu školního vzdělávacího programu. Taková forma se proto nehodnotí jako předmět vyučovaný podle § 15 školského zákona.

Katechetické a pedagogické centrum je vám oporou

KPC chce být skutečnou podporou všem, kdo nesou odpovědnost za výuku náboženství ve škole nebo se na jejím zajištění podílejí. Týká se to vyučujících náboženství, vedení škol, statutárních zástupců farností i dalších spolupracujících osob.

Pokud se v souvislosti s výukou náboženství ve škole ocitnete v nové pracovněprávní, organizační, kurikulární nebo metodické situaci, obraťte se na nás. Rádi vám pomůžeme hledat řešení, která budou odborně správná, pedagogicky smysluplná a dobře použitelná v konkrétní školní praxi.

Kontaktní osobou je Mgr. Markéta Korpasová, mkorpasova@doo.cz